

Het stikstofprobleem volgens Caroline van der Plas (BBB): 'Ook op landbouwgrond is natuur'

Als het zo goed blijft gaan als nu met de BoerBurgerBeweging van partijleider Caroline van der Plas, kan ze de kabinetsplannen voor krimp van de intensieve veeteelt flink frustreren. 'Wie zegt dat mensen in Nederland lijden onder de boeren, is helemaal gek.'

Yvonne Hofs 21 januari 2023

In de omgeving van haar woonplaats Deventer is Caroline van der Plas (55) een ster. Met haar gitzwarte krulhaar, tijgerprintsjaal en soldatenkistjes is ze een niet te missen landschapselement. Als ze op een zandweggetje bij Bathmen voor de fotograaf poseert, groeten voorbijgangers haar enthousiast. Een boer die langsrijdt op zijn tractor steekt een duim omhoog. De piepjonge kelner van het Van der Valk-hotel vertelt trots dat hij laatst een van haar Kamerdebatten heeft gezien.

De partijleider van de BoerBurgerBeweging (BBB) heeft de wind mee. In maart 2021 maakt ze als eenpitter haar entree in de Tweede Kamer. Inmiddels staat haar partij op 12 tot 15 Kamerzetels in de peilingen. Bij de Statenverkiezingen in maart doet BBB in alle provincies mee. Als de huidige peilingen zich vertalen in 6 tot 7 senaatszetels, wordt de partij een politieke factor van belang. BBB kan de kabinetsplannen voor krimp van de intensieve veeteelt flink frustreren.

De populariteit van BBB is grotendeels te danken aan Van der Plas. Ze is een atypische politicus in een tijd waarin het electoraat typische politici niet meer vertrouwt. Van der Plas is een vrouw van de gestampde pot, en dat valt op in een habitat waarin hoogopgeleide, mediagetrainde beroepsbestuurders de dienst uitmaken.

Ze geeft een interview naar aanleiding van de publicatie van haar autobiografie, *Gewoon gezond verstand*. Daarin vertelt ze over haar half-Ierse familie van 'sterke vrouwen' en haar verhalen vertellende vader, een sportverslaggever van het *Deventer Dagblad*. Ook de dood van haar man aan kanker, vlak voor de oprichting van BBB in 2019, komt aan bod. Maar het boek gaat vooral over haar politieke overtuigingen en haar initiatie op het Binnenhof, waar ze - zoals ze zelf schrijft - twee jaar geleden als 'simpele burger' naar binnen wandelde.

U beschrijft in uw boek hoe u moest wennen aan de gang van zaken in de Tweede Kamer. Hoe verbaasd u was dat er zoveel politieke deals achter de schermen worden gesloten. Bent u al van die verbazing bekomen?

'Ik ben niet meer zo onwetend als toen. Maar ik verbaas me er nog steeds over dat er eigenlijk niks veranderd is sinds de Tweede Kamerverkiezingen. De nieuwe bestuurscultuur, het nieuwe elan, die zijn er gewoon helemaal niet gekomen.'

Bijna niemand heeft het nog over de nieuwe bestuurscultuur in Den Haag. Het is gewoon geen thema meer.

'Ik vind het een heel groot thema. Het vertrouwen in de politiek is lager dan laag. Als ik Mark Rutte hoor zeggen dat dit bij het politieke vak hoort en dat de peilingen voor de VVD niet zo rampzalig zijn, denk ik: in welke wereld leef jij? Jullie staan op 10 zetels verlies! VVD, CDA, D66, PvdA en ook GroenLinks denken dat de oude gevestigde politiek eeuwig duurt. Dat is niet zo. Het gaat allemaal heel anders worden. BBB zal verder groeien. JA21 zal verder groeien. En als Pieter Omtzigt een eigen partij opricht, krijg je helemaal een aardverschuiving.

'Een aantal partijen wil een kiesdrempel instellen om de politieke versplintering tegen te gaan. Ik denk weleens: wees voorzichtig met wat je wenst. Een kiesdrempel kan zomaar betekenen dat je er zelf straks uit ligt. Het CDA staat nu op 5 tot 7 zetels in de peilingen.

'Wat me ook verbaast, is dat ik weerstand voel bij sommige andere partijen om met BBB op te trekken. Tja, ik ben natuurlijk een bedreiging. Ze zien dat BBB het goed doet in de peilingen.'

Over bedreigingen gesproken: u noemt Pieter Omtzigt. Uit de peilingen blijkt dat hij potentieel veel kiezers kan wegtrekken bij BBB. Omtzigts aanhangers hebben onlangs een partij opgericht, Alliantie, die in drie provincies deelneemt aan de Statenverkiezingen. Dat kan BBB stemmen gaan kosten.

'Ik denk dat mensen echt op de persoon Pieter Omtzigt willen stemmen. Hij staat niet op de kandidatenlijst van Alliantie, dus ik maak me geen zorgen. Wij gaan uit van onze eigen kracht. Ik denk dat wij inmiddels een redelijk goeie vaste achterban hebben.'

Heeft u ooit geprobeerd Omtzigt naar BBB te halen?

(Lacht) 'Niet heel actief, maar ik heb hem weleens gepolst. De eerste keer was al voor de verkiezingen van 2021. Ik kwam hem tegen bij een groot debat van RTV Oost en Omroep Gelderland. Hij zat toen nog bij het CDA, maar daar had hij al problemen. Ik zei tegen hem: Pieter, jij bent altijd welkom bij ons. BBB had toen nog geen Kamerzetel, dus dat was wel een beetje bravoure. Later heb ik op Twitter ook weleens gezegd dat Pieter welkom is bij ons.'

Hoe reageerde hij?

'Hij moest lachen en heeft daar nooit echt inhoudelijk op gereageerd. Het landbouwwakblad Nieuwe Oogst vroeg hem er ook naar en toen zei hij dat hij geen plannen had om bij volgende verkiezingen op de lijst van BBB te gaan staan. Maar misschien is dat een momentopname.'

U zei net dat andere partijen niet met BBB willen samenwerken, omdat ze uw partij als electorale bedreiging zien. Zou de reden niet kunnen zijn dat ze uw voorstellen niet zien zitten? In het stikstofdossier, een belangrijk thema voor BBB, neemt u soms onrealistische standpunten in.

'Dat is onzin. Wij stellen heel reëel beleid voor. We zeggen niet dat er niks moet gebeuren. Het probleem is alleen dat de Nederlandse natuurbeschermingswet helemaal dichtgetimmerd is. In Nederland willen we alles in wet- en regelgeving verankeren en dan loop je vast.'

Maar de Vogel- en Habitatrichtlijnen zijn Europese wetten. Nederland is verplicht die in nationale wetgeving te verankeren.

'Dat is gewoon onzin. Europa zegt niet dat wij stikstof moeten reduceren. Omdat wij stikstofreductie als doelstelling in de wet vastleggen, kunnen mensen hier naar de rechter stappen.'

De EU zegt dat Nederland zijn natuur moet beschermen. Te veel stikstof is aantoonbaar slecht voor de natuur. Dat is de realiteit.

'Waarom hebben andere landen dan geen stikstofprobleem of een veel kleiner probleem? Waarom tikt de EU die landen niet op de vingers?'

België dwingt grote varkenshouders hun bedrijf te beëindigen vanwege hun stikstofprobleem. En Duitsland heeft ook een stikstofprobleem, alleen is daar nog geen milieuactivist als Johan Vollenbroek opgestaan die het Duitse stikstofbeleid laat toetsen bij de rechter.

'Maar de Nederlandse politiek doet er nog een schep bovenop. Dat zie je ook met het Klimaatakkoord en met de CO2-reductie. Wij zeggen: we gaan het allemaal nog sneller doen en nog ietsje meer dan de EU voorschrijft. We zitten in een stikstofcrisis, omdat we zelf die strenge wetgeving hebben gemaakt.'

In stikstofvonnissen verwijzen Nederlandse rechters naar Europese regelgeving, niet naar de Nederlandse. Het is de EU-wetgeving die het kabinet dwingt stikstofmaatregelen te nemen.

'Dan moeten we bekijken wat er binnen de EU-wetgeving mogelijk is.'

Ja, niks dus.

'Die indruk heb ik niet. Volgens mij vertelt het kabinet de Tweede Kamer niet alles wat er in Brussel wordt besproken. Volgens mij stuurt het kabinet aan op die 30 procent krimp van de veestapel, niet de EU.'

Denkt u nu echt dat VVD, CDA en ChristenUnie, partijen die van oudsher pro-landbouw zijn, dit krimpbeleid uit vrije wil voeren? Dat doen ze omdat ze geen keus hebben. Omdat de rechter hen met de rug tegen de muur heeft gezet.

'Bijna geen enkele boer zegt dat-ie niks wil doen aan stikstofreductie. Daaraan willen ze meewerken, maar ze willen ook bestaansrecht hebben. Het uitgangspunt van het beleid moet niet zijn: jullie moeten weg. Het uitgangspunt moet zijn: hoe kunnen we ervoor zorgen dat jullie kunnen blijven?'

Waarom bent u tegen vrijwillige uitkoop? Want dat is vooralsnog het beleid: de overheid koopt alleen boeren uit die vrijwillig willen stoppen.

'Ik ben niet tegen vrijwillige uitkoop, maar laten we nou niet naïef doen. Op dat uitkoopprogramma zit een strakke deadline. Als die niet wordt gehaald, kan het ook verplichte uitkoop worden. Het kabinet dreigt nu al met 'verplichtend instrumentarium'. Dat is een zacht woord voor onteigening.'

Maar waarom nu al de kont tegen de krib gooien, terwijl gedwongen uitkoop nog helemaal niet aan de orde is? Er is nog geen boer aangewezen die verplicht moet stoppen.

'Het zal jouw bedrijf maar zijn, dat al generaties in de familie zit. Het is jouw leven. Het is jouw werk. Jouw kinderen wonen daar. Vaak wonen de ouders daar nog. Ze zitten daar al generaties en verkeren in grote onzekerheid of ze kunnen blijven. Dat is moordend voor die mensen.'

Die onzekerheid is natuurlijk heel naar, maar bestaat er zoiets als een recht op bedrijfsopvolging? Er zijn ook winkeliers die het moeilijk hebben door de opkomst van het webwinkelen. Ook zij hebben misschien al generaties lang een winkel. Die familiebedrijven beschermt de overheid ook niet.

'Maar dan heb je het over de markt. De markt dwingt hen iets anders te doen of te stoppen. Het stikstofbeleid is niet de markt, dat is de overheid.'

Diezelfde overheid heeft decennialang ingegrepen in de markt om de landbouw te beschermen. Zonder de Europese landbouwsubsidies zouden Nederlandse boeren niet kunnen concurreren op de wereldmarkt.

'Dat is omdat zij voedsel produceren. Zuurstof, water en voedsel zijn de eerste drie levensbehoeften. Je hoeft als overheid geen voetbalschoenenfabriek in de benen te houden.'

In Nederland produceren we veel meer voedsel dan voor de eigen bevolking nodig is. 70 procent gaat naar het buitenland.

'Nederland heeft nu eenmaal heel vruchtbare landbouwgrond. Als een land ergens goed in is, dan exporteert het. Dat is in de hele wereld zo. Bovendien blijft 70 procent van de export in een regio van 600-800 kilometer om ons heen. In Amerika noemen ze dat een streekproduct.'

Ja, maar alle lasten - daarmee bedoel ik de gevolgen van de stikstofcrisis - van die productie komen in Nederland terecht. De hele bevolking gaat gebukt onder iets waarvan een maar klein deel - de landbouwsector - profiteert.

'De Nederlandse bevolking lijdt niet onder het feit dat wij hier voedsel produceren. Slechts een klein deel vindt dat de bevolking daaronder lijdt. Het grootste deel van de mensen is hartstikke blij met boeren.'

Nederlanders willen ook vliegen. Ze willen autorijden. Ze willen ergens wonen, dus er moeten woningen gebouwd worden. Ook de burgers op het platteland, voor wie u zegt op te komen, willen dat.

'Dat kan allemaal.'

Nee, dat kan niet door het stikstofprobleem.

'Als we de voedselproductie in Nederland verlagen, zijn we straks misschien niet zelfvoorzienend meer. Dan worden we voor die basisbehoefte afhankelijk van import. Moeten we dat willen?'

Is BBB tegen het beëindigen van de gaswinning in Groningen?

'Wij vinden dat er alleen gas gewonnen kan worden als dat aantoonbaar op een veilige manier kan. En als de bevolking in het aardbevingsgebied zich daarvoor heeft uitgesproken. Anders niet.'

Wij produceerden meer gas dan we zelf gebruikten. Daardoor waren we niet afhankelijk van Rusland. Maar omdat mensen in Nederland er nadeel van ondervinden, in dit geval specifiek de Groningers, stoppen we toch met gaswinning. (Fel, op boze toon) 'Wie zegt dat mensen in Nederland lijden onder de boeren, is helemaal gek. Hoe kun je dat soort dingen zeggen over mensen die zich aan de wet en de regels houden, een paar excessen daargelaten? Dat zijn mensen die gewoon hun best doen om voedsel te maken. Die hoeven niet op een schild gehesen te worden. Maar die willen wél waardering en respect en niet uitgemaakt worden voor dierenbeulen, milieuvervuilers en gifspuiters.'

'Waarom moeten wij zo nodig een resultaatverplichting in de wet zetten? Waarom moeten wij in de wet zetten dat we voor 2050 zoveel CO2 moeten reduceren? Ik zeg: houd een bandbreedte aan en zet geen jaartal in de wet. Neem de tijd, neem de ruimte. De natuur kan tegen een stootje. We moeten veel meer tijd nemen voor het beleid, zodat er ruimte blijft voor ontwikkeling van bedrijven. Laten we Nederland niet in een stikstofsloot zetten.'

Van de stikstofgevoelige natuur is meer dan 90 procent overbelast. Sinds medio jaren zestig is gewaarschuwd voor de schadelijke effecten van stikstof. Het probleem is zestig jaar lang genegeerd. Dan kun je toch niet wéér enorm veel tijd gaan nemen?

'Ja, en uw oplossing is dus 3.000 boeren uitkopen en dan is de natuur hersteld.'

Vrijwillig uitkopen. Als het stikstofprobleem nu niet wordt aangepakt, helpt u boeren toch van de regen in de drup? Nog meer uitstel is geen oplossing.

'De natuur staat niet op instorten. Er komen ook nieuwe plantensoorten bij. Er komen nieuwe diersoorten bij. Ook op landbouwgrond is natuur. Ook op boerderijen zijn insecten. Ik was gisteren in een boerenstal die tjokvol met vogels zat. Tjokvol.'

Vroeger waren er veel meer vogels.

'Ja, als we zo gaan beginnen... In het jaar 1500 waren het er waarschijnlijk nog meer. Er zijn veel meer mensen bij gekomen. Er zijn veel meer wegen bij gekomen, de luchtvaart is erbij gekomen. Dat kun je niet allemaal op het bordje van de boer leggen. Moeten mensen zich over duizend jaar nog steeds houden aan de Vogel- en Habitatrichtlijn uit de jaren negentig? Wanneer gaan we die EU-wetgeving eens aanpassen? Dáár zou het kabinet zich voor moeten inzetten.'

Dat moet je samen met andere landen doen. Nederland kan EU-regels niet in zijn eentje veranderen.

'Daarom gaan wij ook meedoen aan de Europese verkiezingen.'

Dat is geen kortetermijnoplossing voor de stikstofcrisis.

'Als het niet op korte termijn kan, dan moet het op de langere termijn.'

Is Nederland niet gewoon te vol? De concentratie van intensieve veeteelt in een dichtbevolkt land is de kern van het probleem.

'Dan moeten we het misschien hebben over het bevolkingsaantal.'

Wat je ook wel hoort van boeren is: wij moeten weg om ruimte te maken voor huizen voor asielzoekers.

'Wij zijn niet tegen asielzoekers. Alleen laten we hier nu mensen toe, terwijl we daar niet de opvangcapaciteit voor hebben. Er lagen deze zomer mensen in Ter Apel op een grasveld in de regen te slapen. Daarom moet er een tijdelijke asielstop komen.'

Ook een asielstop kan niet, omdat die strijdig is met internationale wetgeving.

Nederland heeft geen enkele controle over het aantal mensen dat hierheen komt.

'We moeten er gewoon voor zorgen dat andere landen zich weer aan het Dublin-akkoord houden, dus dat asielzoekers die via een ander EU-land naar Nederland reizen, naar dat land worden teruggestuurd. En we moeten afspraken maken met veilige landen als Marokko, opdat zij hun burgers terugnemen. Ik ben er niet voor gemeenten te dwingen asielzoekers op te vangen, tenzij dat vooraf goed met de gemeente is overlegd.'

